

Een nieuwe orde en het krabbende anker

In zijn eerste artikel over de nieuwe kerkorde voor GKv/NGK concludeerde

Jan Wesseling dat het concept te weinig oog heeft voor de heilzame heerschappij van Jezus Christus en onvoldoende vanuit die spirituele realiteit is getoonzet. Hij stelde dat veel gemaakte keuzes daardoor een meegaand en pragmatisch karakter hebben. In dit artikel geeft hij een toelichting.

Vage start

Het concept opent met een nieuw artikel. 'De kerken bestaan dankzij Gods genade. Zijn Geest verbindt de kerken in één geloof: het geloof in Christus Jezus, de Zoon van God.' Dat klinkt wel goed. Alleen: wat bedoel je met 'geloof'? Kan dat hier ook zomaar de persoonlijke geloofsrelatie aanduiden met de focus op de persoon van Jezus Christus? Vijf jaar geleden gaven de GKv nog aan onderling verbonden te zijn 'in eenheid van het christelijk geloof, in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift' (Kerkorde 2014, verder KO2014). Dat sluit nauw aan bij zondag 21 van de catechismus: als Zoon van God (let hier op zijn hemelse majesteit!) vergadert Jezus zich een gemeente, in de eenheid van het ware geloof door zijn Geest en Woord. De werkgroep verwijst in de Toelichting (p. 6) wel naar deze catechismuszondag, maar in de uitwerking vervagen essentiële elementen: Jezus Christus als de 'initiator' van zijn gemeente is uit beeld; ook ontbreekt dat de Geest de eendracht schept door middel van het Woord en de gehoorzaamheid daaraan (Rom. 1:5). Daardoor lijkt 'geloof' in de nieuwe tekst niet meer aan te duiden dan de persoonlijke geloofsrelatie met de focus op de persoon van Jezus Christus. Gereformeerde kerken, gebonden aan de persoon van Jezus Christus, weten zich vanouds óók gebonden aan het geheel van zijn onfeilbare openbaring als het Woord van Hemzelf. Het primaire kenmerk van een echte kerk is daarom dat 'men zich richt naar het zuivere Woord van God, alles wat daarmee in

Het krabbende anker

strijd is verwerpt en Jezus Christus erkent als het enige Hoofd' (NGB art. 29). Daarentegen schrijft een onechte ('valse') kerk aan zichzelf of aan eigen verordeningen meer gezag toe. De insteek dat het kerkelijk recht de praktijk volgt, is alleen om die reden al bedenkelijk!

Mistig

Deze orde beoogt ruimte. Kerken hechten aan hun vrijheid. En wat van waarde is binnen de NGK mag blijven, zoals de ruimte voor de plaatselijke kerk (Toelichting, p. 3). Dat laatste wordt zonder onderbouwing geponeerd. Merkwaardig natuurlijk: juist op dit punt hadden de GKv tientallen jaren lang stevige en principiële kritiek. Zo'n vrijheid werkt op den duur ontbindend. Wat maakt dat de GKv-leden van de Werkgroep zich distantiëren van deze kritiek?

Ook de rol van de gezamenlijke confessie wordt mistig. Leidende personen dienen in te stemmen met het belijden. Eenheid met andere kerken wordt gezocht wanneer die zich houden aan Gods Woord en zich herkennen in het gereformeerde belijden. Gasten worden aan het avondmaal toegelaten wanneer ze het geloof van de gemeente delen. En voorgangers hoeven niet meer dwalingen en valse leer te bestrijden.

Maar wat bedoel je met 'zich herkennen in het belijden'? En met 'het geloof delen'? De huidige GKv-orde is aanmerkelijk meer omljnd: gasten aan het avondmaal dienen in te stemmen met de leer van het Oude en Nieuwe Testament, zoals die in de Apostolische Geloofsbelijdenis is samengevat, en godvrezend te leven. En kerkelijke eenheid dient *verankerd* te zijn in Gods Woord en de gereformeerde belijdenis (art. C41.4 en E69.1).

Subjectivering

De apostel Paulus spoort ons immers nadrukkelijk aan te blijven bij de gezonde leer (1 Tim. 1:10; 2 Tim. 4: 3; Tit. 1:9). Desondanks is de typering 'betrouwbare samenvatting van de christelijke leer' voor de drie formulieren van eenheid (KO2014) nu verdwenen. Uiteraard is de confessie geen samenvatting van de Bijbel (hoe zou dat kunnen!), maar wel een betrouwbare korte weergave van die gezonde leer! Dáárom durven en willen we onszelf en elkaar daar ook van harte aan binden. Het concept typeert de gereformeerde belijdenis nu als 'de verwoording van ons geloof' (art. A2). In die aanduiding treedt een *subjectivering* op. Het wordt naar de gelovige mens

toegetrokken. Het is zijn verwoording van zijn geloof. Je kunt er zelfs in horen dat het ook maar een goedbedoelde of stamelende poging is. Die subjectivering werkt als een *relati-*

Voor je het weet verzeil je weer in oude discussies

ivering. En voor je het weet verzeil je weer in oude discussies: onderschrijven en ondertekenen we de belijdenis *voor zover* die Gods Woord adequaat (niet uitpuittend!) naspreekt of *omdat* we Gods Woord daarin beamen? Dat laatste is typisch gereformeerd. De basisbetekenis van belijden is toch: hetzelfde zeggen en zo God prijzen in hoe we Hem verstaan en naspreken.

Volgorde

Het concept vervolgt: 'Dat geloof wordt in de plaatselijke gemeente geleefd en beleden.' Bij mij borrelen dan meteen vragen op: geleefd... en beleden...? Heb je dan de volgorde niet omgekeerd? In hoeverre lukt het ons om ons geloof al goed te leven? Wat doe je bijvoorbeeld met de nederige erkenning dat 'zelfs de allerheiligsten nog maar een beginsel van gehoorzaamheid hebben' (HC antw. 114)? Ik ben elke dag weer dankbaar dat Jezus mijn Middelaar is, die met zijn heilig leven mijn onvolmaaktheid toedekt (art. 22 NGB). Klopt het hart van gemeente-zijn niet allereerst in de royale verkondiging van genade en verzoening en in de liefdevolle bediening van sacramenten en de toepassing van de tucht, in opdracht van Christus zelf? Hoe komt het dat deze confessionele grondtonen niet doorklinken? Het klinkt mij wat te activistisch en optimistisch in de oren.

Activisme?

Dat geldt ook voor het nieuwe artikel A1.3: 'De leden van de gemeente dragen dit geloof uit in de samenleving door een leven dat past bij de stijl van Gods koninkrijk.' Mijn eerste vraag is of dit artikel wel op z'n plek staat. De KO2014 kende een

aantal (nieuwe) artikelen over het geloofsleven, de toerusting, het samenleven en de missionaire roeping van de gemeente. Uiteraard is het goed wanneer daar oog voor is. Maar nu staat dat ineens helemaal aan het begin van de nieuwe orde. En wat bedoel je dan met 'een leven dat past bij de stijl van Gods koninkrijk'? In onze tijd wordt met koninkrijk zomaar de merkbare manifestatie van Gods (soms alles overwinnende) macht bedoeld. Blijkens de toelichting bedoelt de werkgroep 'Gods regering van de wereld'. Het woord 'koninkrijk' duidt inderdaad primair op Gods heerschappij, op zijn koningscháp, dat om erkenning en onderwerping vraagt. Prachtig, wanneer christenen zo gemotiveerd zich in de samenleving bewegen. Maar deze formulering is mij te kwetsbaar en onbeschermd. Ze ligt open voor charismatische en activistische misverstanden.

Optimistisch?

Al lezend begon ik mij af te vragen of er niet een te optimistische visie op de christen meeklinkt. Wij leven het geloof in de stijl van het koninkrijk. In de gemeente moet het verlangen leven naar een tweede kerkdienst en naar samenkomen op de christelijke feestdagen. Niet van buitenaf, maar van binnen-uit, dus. 'Natuurlijk' (?) houden we ons aan de besluiten van het kerkverband.

De teneur is om de ontwikkelingen te volgen. Er vindt evenwel geen enkele toetsing en beoordeling van die ontwikkelingen plaats. Waar de werkgroep signaleert dat 'veel aankomende ambtsdragers nauwelijks weten wat ze ondertekenen', gaat ze tegelijk uit van een soort positieve autonomie van die plaatselijke ontwikkelingen.

Ook ik signaleer dat de kennis van zaken binnen kerkenraden de laatste tientallen jaren bepaald niet gestegen is. De enorme ontleding en de informatiemaatschappij met haar

De teneur is om de ontwikkelingen te volgen. Er vindt evenwel geen enkele toetsing en beoordeling van die ontwikkelingen plaats

multimedia hebben daar hun steentjes aan bijgedragen. Ik zie ook regelmatig een fragmentarische of eenzijdige schriftuitleg meespelen. En het levensgevoel is eerder dat van de postmoderne mens die uit is op zelfverwerkelijking, dan dat van de verloren zondaar die toegezegd krijgt dat hij/zij dankzij Gods genade in Christus gerechtvaardigd kan worden. Waarom niet dieper doordacht waardoor die ontwikkelingen worden ingegeven (Rom. 12:2)? Ze zijn toch niet bij voorbaat boven alle twijfel verheven?

Kinderen aan het avondmaal?

Ter illustratie: de discussie over kinderen aan het avondmaal leunt vaak op één been: die van de gemeente als lichaam van Christus (waarbij ook de kinderen toch door hun doop zijn ingelijfd). Die argumentatielijn is het overwegen zeker waard. Maar hij roept ook veel vragen op. Hoe verdisconteer je het onderscheid tussen doopleden en belijdende leden? Allerlei zaken verdwijnen zomaar uit beeld, zoals de tweezijdigheid in het voortbestaan van het verbond tussen God en mensen, het proces van de toe-eigening van het heil en de noodzaak van wedergeboorte (op diverse plaatsen in onze confessies genoemd), de vraag naar de toegang tot het avondmaal (HC antw. 81), de eventuele toepassing van de tucht en de zuivere bediening van dit sacrament als een van de kenmerken van een echte kerk van Christus. A.N. Hendriks, die het allemaal al eens op een rij zette, concludeerde dat je overschakelt naar een wezenlijk andere manier van kerk-zijn, wanneer je kinderen aan het avondmaal toelaat.

De reden die de werkgroep opgeeft om hier ruimte voor te maken is dat het 'eenvoudig' (?) 'binnen de NGK op een aantal plaatsen al een geaccepteerde praktijk is en ook binnen de GKv door een aantal predikanten wordt bepleit' (Toelichting, p. 25). Pragmatischer en oppervlakkiger kun je het niet benaderen. Het ontbreekt aan bezinning op de diepe theologische en bijbelse gronden onder het principe om geen kinderen aan het avondmaal toe te laten. Ook mis ik het daadwerkelijk functioneren van onze gezamenlijke geloofsbelijdenissen.

Verbrokkeling?

Een tweede illustratie. De trend is: kerken mogen het vaak zelf weten (middagdienst, kinderen aan het avondmaal, kerkelijke feestdagen). Ook geeft het concept aan kerkenraden de gelegenheid een bezwaar tegen een kerkelijk besluit voor te

Wie bepaalt wanneer iets schadelijk is? En op basis waarvan, wanneer dat niet het Woord van God of het kerkelijk recht is?

leggen aan de regionale vergadering wanneer dat besluit *schadelijk is voor de opbouw van de gemeente*. Dus niet alleen wanneer het in strijd is met het Woord van God of het kerkelijk recht. In de KO2014 bestond deze ruimte niet. Vanuit de GKv is tegen deze ruimte lang zwaarwegend bezwaar aangetekend, vanwege het risico van vrijblijvendheid en verbroekeling van het kerkelijk samenleven. De Toelichting zegt daar niets over.

Wie bepaalt wanneer iets schadelijk is? En op basis waarvan, wanneer dat niet het Woord van God of het kerkelijk recht is? Ook blijft onduidelijk wat er met het oordeel van de regio dient te worden gedaan. Heeft dat bindende kracht? Wat gaat dit in onze postmoderne tijd van vrijblijvendheid en eigenzinnigheid op termijn voor het kerkelijk samenleven betekenen?

Vrijblijvend

De Werkgroep meldt dat niet volstaan kon worden met het aanbrengen van marginale wijzigingen. Het moest wel een gemeenschappelijke kerkorde worden, van GKv en NGK samen (Toelichting, p. 2). Ik kan me niet aan de indruk onttrekken dat de GKv daarbij vooral inleveren. Van mij had hier wel meer gereformeerd-historisch besef en kerkelijke ruggengraat getoond mogen worden.

En het begint niet van Bovenaf, maar van onderop. Aangaande de kerkdiensten verandert er nogal wat. Volgens het nieuwe concept komt de gemeente samen, in de KO2014 was het

Uit concept Kerkorde

A1 één in geloof

- A1.1 De [hier is de naam nog in te vullen] kerken bestaan dankzij Gods genade. Zijn Geest verbindt de kerken in één geloof: het geloof in Christus Jezus, de Zoon van God.
- A1.2 In elke plaatselijke gemeente wordt dit geloof geleefd en beleden.
- A1.3 De leden van de gemeente dragen dit geloof uit in de samenleving door een leven dat past bij Gods koninkrijk.

A2 Bijbel en belijdenis

- A2.1 De kerken leven gehoorzaam uit het Woord van God, dat op schrift is gesteld in de Bijbel.
- A2.2 Zij aanvaarden met de algemene christelijke kerk de Apostolische Geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius als verwoording van hun geloof in de drie-ene God.
- A2.3 Zij aanvaarden als verwoording van hun geloof eveneens de drie formulieren van eenheid: de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels.

Uit Kerkorde 2014/2017

A. de kerken

A1 eenheid van geloof en belijden

- A1.1 De Gereformeerde Kerken in Nederland zijn onderling verbonden in eenheid van het christelijk geloof, in gehoorzaamheid aan de Heilige Schrift.
- A1.2 Zij aanvaarden met de oude christelijke kerk de Apostolische Geloofsbelijdenis, de geloofsbelijdenis van Nicea en de geloofsbelijdenis van Athanasius. Met de kerk van de Reformatie aanvaarden zij bovendien de Nederlandse Geloofsbelijdenis, de Heidelbergse Catechismus en de Dordtse Leerregels als betrouwbare samenvatting van de christelijke leer.

A2 vrede

- A2.1 In de kerk van Christus moet alles op gepaste wijze en in goede orde gebeuren, zodat de vrede wordt gediend.
- A2.2 Allen staan onder de ene Heer, Jezus Christus, het hoofd van zijn kerk. Geen persoon of kerk mag een andere persoon of kerk overheersen.

nog de kerkenraad die samenroept (namens Jezus Christus!). Waar eerst Gods Woord bediend werd, heet dat nu 'verkon-digd'. Twee kerkdiensten op de zondag zijn geen regel meer. Het verlangen moet in de gemeente leven, de raad is faci-li-terend. De leerdienst is dus verdwenen. Die mag natuurlijk wel, maar hoeft niet meer. Hoe de gemeente van Christus dan onderwezen moet worden en steeds weer thuis moet raken in haar eigen belijden, krijgt geen aandacht. Toch niet onbelang-rijk: de toekomst van de aanstormende generaties is ermee gemoeid! Want wat niet onderwezen wordt, wordt niet meer geloofd.

Waar de oude DKO nog sprak over het 'onderhouden' van de christelijke feestdagen, kan de raad nu de gemeente samen-roepen. Dat ligt in de vrijheid van de kerken. Bij doop, belijde-nis en avondmaal wordt er over liturgische formulieren niet meer gerept. Huisbezoek hoeft niet meer per se jaarlijks, van kerkvisitatie geldt hetzelfde.

Schip op drift

Wie dit geheel overziet, ontdekt hoe het anker is gaan krab-ben. Het sleept nog wel over gereformeerde bodem, maar heeft daarin geen echte grip meer. Het schip dreigt op sleep-touw te worden genomen door de postmoderne geest van deze eeuw en meegezogen in gaande ontwikkelingen. Zo drijft het weg bij wat eeuwenlang gezond gereformeerd was. De binding aan de gezonde leer verslapt, het onderwijs aan de gemeente kalft af, het publieke verweer tegen allerlei wind van verkeerde leer verstomt en op de christelijke feestdagen komen we in de benen als we zin hebben. Methodisch wreekt zich, dat de gereformeerde beginselen niet helder zijn. Zijn we het daar wel echt over eens?

Waar het nota bene direct de kenmerken van de kerk betreft, bij prediking, sacramenten en tucht, vraag ik mij af waarom de Werkgroep zo weinig navigeert op het kompas van haar eigen geloofsbelijdenissen.

De Werkgroep schrijft dat ' bezig zijn met de kerkorde uit-daagt om telkens opnieuw te formuleren waar het bij ieder thema werkelijk om gaat'. En 'kerken hebben nog wel wat huiswerk te doen om de belijdenis serieus te nemen en werke-lijk te laten functioneren' (Toelichting, p. 3). Naar mijn indruk maakt het concept dat zelf niet waar. Te vaak vind ik dat een gereformeerd-theologische doordenking en confessionele diepgang en verankering ontbreekt. ■

**Het schip drijft
weg bij wat
eeuwenlang
gezond
gereformeerd
was**